

Afdelingen for grundskole og
folkeoplysning

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.
Tlf. 3392 5600
Fax 3392 5666
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

10. november 2005

Sags nr.:

057.061.021

**Tilsyn med
værdigrundlag og selvevaluering
på frie kostskoler
2004 og 2005**

Indhold

1. Sammendrag
2. Bestemmelserne om værdigrundlag og selvevaluering
 - Regelgrundlaget
 - Tilsyn
 - Værdigrundlag
 - Selvevaluering
 - Offentligt tilgængeligt
3. Tilsynets gennemførelse
 - Baggrund for tilsynet
 - Varsling af alle frie kostskoler
 - Indkaldelse af stikprøvemateriale
4. Tilsynets resultater: Værdigrundlag
 - Ministeriets godkendelse af skolernes værdigrundlag
 - Bestyrelsens protokol
 - Offentliggørelse af værdigrundlaget
 - Konklusion vedrørende værdigrundlag
5. Tilsynets resultater: Selvevaluering
 - Gennemførte selvevalueringer
 - Offentliggørelse af selvevalueringen
 - Revisors tilsyn
 - Konklusion vedrørende selvevaluering
6. Handleplan

1. Sammendrag

Ministeriet gennemførte i 2004 og 2005 et tilsyn med 25 frie kostskoler for at undersøge, om skolerne havde udformet et værdigrundlag og gennemført en årlig selvevaluering.

Stikprøven omfattede 16 efterskoler, 7 højskoler og 2 husholdnings- og håndarbejdsskoler, som blev udvalgt tilfældigt.

Om værdigrundlag viser undersøgelsen:

- at værdigrundlaget er vedtaget og offentliggjort på næsten alle skoler,
- at omkring en tredjedel af alle skoler har vedtaget en formulering af deres værdigrundlag, som ministeriet ikke kan godkende er et værdigrundlag,
- at skolerne skal sikre sig, at deres bestyrelsesprotokol indeholder formuleringen af det vedtagne værdigrundlag, og
- at skolerne skal sikre sig, at der er overensstemmelse mellem det værdigrundlag, der fremgår af hjemmesiden, og det, som bestyrelsen har vedtaget.

Om selvevaluering viser undersøgelsen:

- at der er mange skoler, som endnu ikke gennemfører årlige selvevalueringer,
- at skolerne generelt offentliggør deres selvevalueringer på skolens hjemmeside, og
- at revisorchecklisten ikke giver et retvisende billede af, om skolerne har lagt en plan for og gennemført en årlig selvevaluering, der opfylder lovens mindstekrav.

Ministeriets opfølgning på tilsynet vil indeholde aktiviteter over for skoleforeningerne, bestyrelserne, den enkelte skole og revisorerne.

2. Bestemmelserne om værdigrundlag og selvevaluering

Regelgrundlaget:

Lov om frie kostskoler: Bekendtgørelse nr. 870 af 19. august 2004 af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler). Herunder bemærkninger fra lovforslagets fremsættelse: Lovforslag L 160 af 16. december 1999.

Lov om gennemsigtighed og åbenhed: Lov nr. 414 af 6. juni 2002 om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne.

Bekendtgørelse om frie kostskoler: Bekendtgørelse nr. 1230 af 18. december 2000 om tilskud m.v. til folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler).

Forud for udarbejdelsen af Lovforslag L 160, blev der udarbejdet en rapport *Folkehøjskolens Fremtid – rapport fra Højskoleudvalget (maj 1999)*. Heri findes udvalgets forslag om værdigrundlag og selvevaluering.

Tilsyn

Det fremgår af § 52 i lov om frie kostskoler, at undervisningsministeren fører tilsyn med skolerne. Tilsyn sidestilles ofte med kontrol, men i ministeriets tilsynspolitik indgår et bredere tilsynsbegreb, der skal sikre, at lovens overordnede mål på området realiseres, og at tilskuddet anvendes i overensstemmelse med de regler, der er en betingelse for at modtage tilskud.

Værdigrundlag

Det fremgår af § 1, stk. 1 i lov om frie kostskoler, at ”skolernes virksomhed skal tilrettelægges ud fra deres selvvalgte værdigrundlag.”

I § 17, stk. 1, står der: ”Skolen formulerer skolens værdigrundlag, som indskrives i skolens vedtægter. Skolen skal oplyse sit værdigrundlag til enhver, der beder om det.”

Dette uddybes i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvor der står: ”Som noget nyt indføres begrebet værdigrundlag. Højskoleudvalget har i sin rapport foreslået, at det af en folkehøjskoles vedtægter fremgår, hvilket værdigrundlag højskolen hviler på, at værdigrundlaget formuleres i et alment sprog, er offentligt tilgængeligt og indgår som udgangspunkt for skolens selvevaluering. I lovforslaget er højskoleudvalgets forslag indarbejdet, fordi det er med til at tydeliggøre, at de frie kostskoler er idébårne skoler, hvor hver skole formulerer sit eget værdigrundlag. I forbindelse med skolens afklaring af sit værdigrundlag vil det være nødvendigt for skolen at formulere sig, så kommende elever er i stand til at vurdere, om de ønsker at deltage på skolens betingelser. Værdigrundlaget er det fundament som skolens mål, praksis og selvevaluering hviler på.

Skoler, som ved lovens ikrafttrædelse ikke har formuleret værdigrundlaget i vedtægterne, indfører det ved første vedtægtsjustering.”

Efterskoler og husholdnings- og håndarbejdsskoler med er herudover omfattet af lov om gennemsigtighed og åbenhed – se herom senere.

Ministeriet har i flere tilfælde behandlet forslag til værdigrundlag i forbindelse med, at skolerne har ønsket at revidere deres vedtægter. Ved en vurdering af disse forslag har ministeriet taget udgangspunkt i, at der i bemærkningerne skelnes mellem en skoles værdigrundlag, mål og praksis. Skolens værdigrundlag er således ikke det samme som en beskrivelse af dens formål eller praksis.

Af bilag 1 til bekendtgørelse om frie kostskoler fremgår det endvidere, at der i vedtægterne skelnes mellem skolens værdigrundlag og nærmere formål.

Praksis:

- Ved skolens praksis angives, hvordan skolen tilrettelægger sin hverdag.
- Praksis vil oftest være beskrevet i et nutidsrettet sprog.
- Beskrivelse af praksis skal fremgå af de enkelte kursers undervisningsplan og ikke af værdigrundlaget.

Eksempler:

Skolens fagudbud er bredt. Sang og fortælling, gymnastik og idræt er centrale fag.

Vi lægger op til høj aktivitet og ansvarlighed i undervisningen.

Et nært samarbejde mellem skole og hjem er en naturlig del af vores dagligdag.

Formål:

- Ved skolens formål angives, hvad skolen vil og hvilke mål, den har sat sig.
- Formålet har ofte karakter af hensigtserklæringer.
- Formålet vil oftest være beskrevet i fremtidsrettet sprog.
- Formålet kan skolen indskrive i vedtægternes § 1, stk. 5 som ”nærmere formål”.

Eksempler:

Vi ønsker at give eleverne sans for kvalitet, at gøre dem åbne og få dem til at tage stilling og handle i samfundslivet.

Vi vil udvikle elevernes sociale kompetence, således at han/hun lærer at begå sig i samspil med andre og bliver bevidst om sig selv og eget ansvar i forhold til omverdenen.

Skolen vil medvirke til det enkelte menneskes livsoplysning, demokratiske dannelse og aktive samfundsdeltagelse.

Værdigrundlag:

- Ved skolens værdigrundlag angives, hvorfor skolen har sat sig sine mål og indrettet sin praksis.
- Værdigrundlaget er den begrundede forudsætning for skolens virksomhed – det er den idé, skolen er baseret på.
- Værdigrundlaget skal være langtidsholdbart, da det er vanskeligt at ændre.
- Værdigrundlaget vil oftest være beskrevet i et tidløst sprog.

- Værdigrundlaget skal skolen indskrive i § 1, stk. 5 i skolens vedtægter.

Eksempler:

På skolen har vi følgende værdier: At gensidig respekt, forventninger og det at stille krav til hinanden er grundlæggende elementer i opdragelsen og dannelsen af unge menneskers selvværd og selvstændighed.

Vi tror på vigtigheden af ansvarlighed i fællesskabet, omsorg for andre, selvværd og livsglæde.

Vi mener, at eleven ved at blive bedre fagligt, udvikler sig socialt og menneskeligt og får flere muligheder for at engagere sig aktivt i det demokratiske samfund.

Det er karakteristisk for mange af de forslag til værdigrundlag, som ministeriet tidligere har behandlet i forbindelse med vedtægtsændringer, at skolerne har blandet disse tre niveauer sammen, sådan at mange forslag har indeholdt beskrivelser af både praksis, formål og værdier.

Ministeriet skal ikke godkende, hvilke værdier, skolen har valgt, men alene påse, om skolen har formuleret sig, så der er tale om værdier.

Som hovedregel har ministeriet accepteret en skoles forslag som værende et værdigrundlag, såfremt forslaget tydeligt indeholder formuleringer, der angiver skolens værdier - også selv om det indeholder formuleringer, der henviser til skolens formål eller praksis. I sådanne tilfælde har ministeriet enten anbefalet skolerne at overveje at ændre forslaget, så det i højere grad alene beskriver værdierne eller krævet, at skolen fjernede enkelte formuleringer, der ikke hører til et værdigrundlag.

Ministeriet har afvist flere forslag til værdigrundlag, som hovedsageligt eller alene har været en angivelse af formål og praksis. Herefter har skolerne enten indsendt helt nyformulerede forslag eller forslag, der bygger på det først indsendte, men hvor fokus er lagt på det værdimæssige frem for formålet.

Af yderligere forhold vedrørende skolernes værdigrundlag kan nævnes:

- Værdigrundlaget skal formuleres kortfattet og i et alment sprog, så det naturligt kan indskrives i skolens vedtægter.
- Det er ikke tilstrækkeligt kun at henvise til en religiøs eller pædagogisk retning som f.eks. Indre Mission, eller at skolen er Grundtvig/Koldsk.
- Ønsker skolen at uddybe værdigrundlaget, kan det fremgå af et bilag til vedtægterne eller som indledning til undervisningsplanerne.
- Værdigrundlaget skal fremgå af bestyrelsens protokol.
- Værdigrundlaget skal være offentligt tilgængeligt (se nedenfor).

- Skolens virksomhed skal kunne evalueres på baggrund af værdigrundlaget.

Selvevaluering

I lovens § 17, stk.1, står der: *Bestyrelsen skal tilrettelægge en plan for skolens årlige evaluering af dens virksomhed i forhold til værdigrundlaget.*

Dette uddybes i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvor der står: *Lovforslaget indeholder en bestemmelse om, at enhver skole en gang årligt foretager en selvevaluering på baggrund af skolens værdigrundlag, de mål den har stillet sig, den måde skolen har ønsket at nå målene på og resultaterne heraf. Selvevalueringen skal være offentlig tilgængelig i et sprog og en form, som er almen forståelig.*

På baggrund af skolens værdigrundlag skal skolen hvert år foretage en evaluering af virksomheden. Skolens evaluering kan fra år til år tage udgangspunkt i forskellige dele af værdigrundlaget.

Bestyrelsen skal udarbejde en plan for den årlige evaluering, og planen skal fremgå af bestyrelsens protokol.

Skolen kan således selv vælge:

- hvilke dele af værdigrundlaget, der skal danne udgangspunkt for årets evaluering,
- evalueringsgenstanden,
- evalueringsmetoden,
- hvem der udfører evalueringen,
- evalueringens konklusioner, og
- anvendelsen af evalueringen.

Ud over skolernes selvevalueringer på baggrund af værdigrundlaget, har flere skoler gennemført evalueringer af f.eks. undervisningens kvalitet eller lærernes kvalifikationer. Sådanne evalueringer er ikke omfattet af dette tilsyn.

Offentligt tilgængeligt

Ifølge § 2 i lov om gennemsigtighed og åbenhed, skal alle uddannelsesinstitutioner offentliggøre deres værdigrundlag og pædagogiske udgangspunkt på skolens hjemmeside. Hjemmesiden skal således indeholde skolens vedtagne værdigrundlag. Dette gælder for efterskoler og husholdnings- og håndarbejds-skoler.

Højskolerne er ikke omfattet af lov om gennemsigtighed og åbenhed. Der er derfor ikke krav om, at højskoler offentliggør deres værdigrundlag på hjemmesiden. Ifølge lov om frie kostskoler skal værdigrundlaget være offentlig tilgængeligt, så kommende elever er i stand til at vurdere, om de

ønsker at deltage på skolens betingelser. Det betyder, at alle der ønsker det, skal kunne rekvirere en højskoles værdigrundlag.

Det fremgår ligeledes af § 2 i lov om gennemsigtighed og åbenhed, at gennemførte aktuelle evalueringer af kvaliteten af en skoles undervisning skal offentliggøres på hjemmesiden - bortset fra oplysninger om en enkelt lærers undervisning og evalueringer, hvor alene skolens ansatte har medvirket.

Da de fleste selvevalueringer på frie kostskoler er evalueringer, hvor alene skolens ansatte har medvirket, er der således ikke noget krav om, at disse evalueringer skal offentliggøres på hjemmesiden. Efter lov om frie kostskoler skal de være offentligt tilgængelige, hvilket betyder, at alle der ønsker det, skal kunne rekvirere skolens selvevalueringer.

Der er ingen krav til selvevalueringens form. Den kan f.eks. godt udformes som en video. Men kravet om, at den skal være offentlig tilgængelig, medfører, at den skal være af blivende karakter, så den kan fastholdes og til enhver tid sendes til interesserede.

3. Tilsynets gennemførelse

Baggrund for tilsynet

Ministeriet gennemførte i samarbejde med Frie Kostskolers Fællesråd i 2001 og 2002/03 to udviklingsprojekter om værdigrundlag og selvevaluering på frie kostskoler. Der blev afholdt konferencer om resultaterne af udviklingsprojekterne på henholdsvis Danmarks Pædagogiske Universitet i København og på Syddansk Universitet i Odense, ligesom der blev udgivet to udviklingsrapporter med forslag til, hvordan skolerne kan udforme værdigrundlaget og tilrettelægge deres selvevaluering. De to rapporters titler er "Værdigrundlag og selvevaluering på de frie kostskoler", Danmarks Pædagogiske Universitet, København 2001 og "Selvevalueringens hvide sejl", Syddansk Universitetsforlag 2003.

Bestemmelserne om værdigrundlag og selvevaluering har været gældende for alle frie kostskoler siden den 1. januar 2001.

På den baggrund besluttede ministeriet at gennemføre en stikprøveundersøgelse i 2004/05 for at se, om skolerne har udformet deres værdigrundlag og gennemført en årlig selvevaluering.

Varsling af alle frie kostskoler

Den 19. marts 2004 skrev ministeriet til samtlige frie kostskoler. Brevet indeholdt en gennemgang af bestemmelserne om værdigrundlag og selvevaluering. Desuden indeholdt brevet en meddelelse om, at ministeriet i

september 2004 ville indkalde materiale fra en række frie kostskoler til en stikprøveundersøgelse.

Indkaldelse af stikprøvemateriale

Den 28. september 2004 skrev ministeriet til 16 efterskoler, 7 højskoler og 2 husholdnings- og håndarbejdsskoler, som var udvalgt ved lodtrækning.

Skolerne blev bedt om inden den 29. november 2004 at indsende:

1. Skolens værdigrundlag. Alle skoler blev bedt om at indsende deres værdigrundlag, også selvom skolen tidligere har forelagt ministeriet reviderede vedtægter, der indeholder et værdigrundlag.
2. Skolens selvevaluering. Skolerne blev anmodet om at indsende den senest foretagne årlige selvevaluering. Det vil sige enten selvevalueringen for 2003 eller for skoleåret 2003/04.
3. Kopier af bestyrelsens protokol. Det drejede sig om
 - a. de sider af protokollen, hvoraf generalforsamlingens/repræsentantskabets eller bestyrelsens vedtagelse af værdigrundlaget fremgår, og
 - b. de sider af protokollen, hvoraf det fremgår, at bestyrelsen har tilrettelagt en plan for den årlige selvevaluering.
4. Oplysninger om hvordan skolen har gjort værdigrundlaget og selvevalueringen offentlig tilgængelig.

Materialet blev gennemgået i ministeriet, og i flere tilfælde blev skolerne bedt om at indsende supplerende materiale.

Stikprøven omfattede følgende frie kostskoler:

Efterskoler:

Onsild Idrætsefterskole
 Dueodde Efterskole
 Baunehøj Efterskole
 Nordfyns Ungdomsskole
 Lundby Efterskole
 Faarevejle Fri- og Efterskole
 Galtrup Efterskole
 Skovbo Efterskole
 Brøruphus Efterskole
 Aalestrup Naturefterskole
 Han Herreders Ungdomsskole
 Salling Ungdomsskole
 Hald Ege Efterskole
 Vesterbølle Efterskole
 Sejergaardsskolens Musikefterskole
 Efterskolen Waldemarsbo

Højskoler:

Engelsholm Højskole
 Den Europæiske Filmhøjskole
 Rødning Højskole
 Borups Højskole
 Grundtvigs Højskole
 Kunsthøjskolen, Holbæk
 Gerlev Idrætshøjskole

Husholdnings- og håndarbejdsskoler:

Textilskolen
 Linieskolen

4. Tilsynets resultater: Værdigrundlag***Ministeriets godkendelse af at skolerne har udformet et værdigrundlag***

24 skoler indsendte deres værdigrundlag.

Den 25. skole indsendte sit formål, som det fremgår af skolens fundats fra 1998. Skolens bestyrelse har ikke vedtaget noget egentligt værdigrundlag, men skriver, den har været i gang med at formulere et i flere omgange.

Ud af de 24 indsendte værdigrundlag havde ministeriet tidligere accepteret 5 i forbindelse med en revision af de pågældende skolars vedtægter.

19 af de 24 indsendte værdigrundlag var således nye for ministeriet. Herudaf kunne ministeriet acceptere, at de 13 var værdigrundlag. I enkelte tilfælde med anbefalinger eller krav om mindre ændringer.

Eksempel:

En skole havde indsendt nedenstående forslag til værdigrundlag:

Vi har rod i Grundtvigs højskole- og livssyn, samt Chr. Kolds skolesyn
 Vi prioriterer menneskers ligeværdighed højt
 Vi skaber fællesskab igennem kunst og det sociale liv på skolen
 Vi lægger vægt på kvaliteter som indlevelse, følelse, personlighed og menneskelig varme
 Vi ved, at der hos alle findes en personlighed, som kan udvikles
 Vi giver den enkelte øget tro på sig selv
 Vi giver den enkelte elev oplevelser gennem et forpligtende fællesskab
 Vi fremmer elevens personlige udtryk i kunsten
 Vi udvikler elevernes evner til at yde personlig kunstnerisk indsats
 Vi belyser livet gennem samtaler om arbejdsprocesser, erfaringssamling og elevernes udførte værker
 Vi arbejder med kunst i praksis frem for teori

Vi har rod i dansk og europæisk kultur og tilrettelægger undervisningen herefter

Vi har tradition for højt fagligt niveau.

Ministeriet vurderede, at værdigrundlaget kunne accepteres, selvom det indeholder sætninger, der mere har præg af formål og praksis end egentlige værdier. Dog blev godkendelsen betinget af, at den sidste sætning udgik.

Syv værdigrundlag kunne ikke accepteres, fordi de ikke opfyldt kravene til et værdigrundlag, men i højere grad beskrev skolens formål og praksis. De syv skoler fik en frist på 5–6 måneder til at revidere deres forslag. Fristen blev sat så lang, da skolerne skulle have tid til at engagere deres bagland og bestyrelse i processen.

Eksempel:

En skole havde indsendt nedenstående forslag til værdigrundlag:

Skolens dagligdag og pædagogik skal være tydeliggjort ud fra skolens motto:

Jeg hører – og glemmer

Jeg ser – og jeg husker

Jeg gør tingene – og jeg forstår dem

Skolen skal tilbyde en undervisning, der tager udgangspunkt i den enkelte elevs styrkesider, og derigennem medvirke til, at kvalificere og skabe selvværd og dermed et mere ligeværdigt og indholdsrigt hverdagsliv for eleven.

Skolen skal give eleverne arbejds erfaring i et fællesskab præget af samarbejde, kammeratskab og respekt for håndens arbejde og fremme indlæring gennem de udfordringer, der naturligt udspringer af det praktiske arbejde på skolens værksteder.

Skolen skal medvirke til at skabe et realistisk og troværdigt fremtidsbillede for den enkelte elev gennem dialog og vejledning.

Selvom forslaget indeholder værdier, fandt ministeriet, at der mere var tale om et formål med praksisbeskrivelse end om et værdigrundlag. Efter at ministeriet havde bedt skolen revidere værdigrundlaget, indsendte skolen følgende værdigrundlag, som blev godkendt uden yderligere kommentarer:

Vi tror på, at en hverdag byggende på

- Ansvarlighed
- Fællesskab
- Indlevelse/empati og
- Kreativitet

vil føre os til de mål, vi sætter os for vores arbejde.

Ansvarlighed er, når alle på eget initiativ yder deres bedste i forbindelse med opgaver og beslutninger.

Fællesskab er, når værdier og indbyrdes relationer integreres og danner en fælles forståelse og dynamik.

Indlevelse/empati er, når vi handler på baggrund af vores viden om den enkeltes opfattelse og reaktioner.

Kreativitet er, når vi har viljen til at udvikle os og vores fællesskab i en foranderlig verden.

Bestyrelsens protokol

Ministeriet modtog 24 værdigrundlag. For alles vedkommende var værdigrundlaget vedtaget på et bestyrelsesmøde.

I to tilfælde fremgik værdigrundlagets ordlyd ikke af bestyrelsens protokol. Den formulering af værdigrundlaget, som bestyrelsen vedtager, bør fremgå af referatet fra det pågældende bestyrelsesmøde. Ellers er der risiko for, at der kan opstå tvivl om, hvad bestyrelsen har vedtaget. De to skoler blev bedt om at indføje det vedtagne værdigrundlag i bestyrelsens protokol på førstkommande bestyrelsesmøde.

Offentliggørelse af værdigrundlaget:

Alle skoler havde lagt værdigrundlaget på hjemmesiden.

På fire efterskoler var der ikke overensstemmelse mellem det værdigrundlag, der fremgik af hjemmesiden og det, som bestyrelsen havde vedtaget. Værdigrundlaget på hjemmesiden var formuleret i et enklere sprog, end det bestyrelsen havde vedtaget. De pågældende skoler blev bedt om at ændre på hjemmesiden.

Konklusion vedrørende værdigrundlag:

Samlet set kan der ud fra de 25 tilsynssager konkluderes:

- at værdigrundlaget er vedtaget og offentliggjort på næsten alle skoler,
- at omkring en tredjedel af alle skoler har vedtaget en formulering af deres værdigrundlag, som ministeriet ikke kan godkende er et værdigrundlag,
- at skolerne skal sikre sig, at deres bestyrelsesprotokol indeholder formuleringen af det vedtagne værdigrundlag,
- at skolerne skal sikre sig, at der er overensstemmelse mellem det værdigrundlag, der fremgår af hjemmesiden, det som bestyrelsen har vedtaget, og det der indskrives i skolens vedtægter.

5. Tilsynets resultater: Selvevaluering

Gennemførte evalueringer

På 18 af de 25 skoler har bestyrelsen lagt en plan for selvevalueringen, der herefter er gennemført.

På to skoler finder ministeriet ikke, at den gennemførte selvevaluering lever op til lovens mindstekrav.

På fem skoler har bestyrelsen ikke lagt nogen plan for selvevaluering, ligesom skolen ikke har evalueret virksomheden.

De to skoler, hvis selvevaluering ministeriet ikke kunne godkende, samt de 5 skoler uden selvevaluering blev pålagt at gennemføre en selvevaluering senest september 2005. Hvis ikke det skete inden ministeriets frist, ville det få tilskudsmæssige konsekvenser. Alle syv skoler har gennemført en selvevaluering inden for den fastsatte frist.

Eksempel:

Skolen indsendte som bestyrelsens plan og selvevaluering et referat fra et bestyrelsesmøde, hvoraf det fremgik, at bestyrelsen havde godkendt, at indholdet i det kommende skoleårs kurser er i overensstemmelse med skolens værdigrundlag.

Ministeriet svarede skolen således:

Efter ministeriets opfattelse kan en skole ikke gennemføre en evaluering af skolens virksomhed, inden den finder sted. Evalueringen kan ske undervejs, eller når årets aktiviteter er gennemført. Bestyrelsens godkendelse af, at indholdet af det kommende års kurser er i overensstemmelse med skolens værdigrundlag, er derfor ikke nogen evaluering. Godkendelsen af kursusindholdet er en naturlig del af bestyrelsens forpligtelser ved godkendelsen af skolens undervisningsplaner. Hvis skolens bestyrelse ønsker at evaluere, om kursernes indhold svarer til skolens værdigrundlag, kan skolen efter skoleårets afslutning evaluere, om kurserne i praksis levede op til planerne og værdigrundlaget.

Bestyrelsen blev pålagt at lægge en ny plan og gennemføre evalueringen for 2004/05.

Selvevalueringen skal finde sted på baggrund af skolens værdigrundlag. I enkelte tilfælde har sammenhængen mellem den gennemførte evaluering og skolens værdigrundlag været begrænset.

Eksempel:

En skoles værdigrundlag var:

Skolens værdigrundlag er ud fra et kristent menneske- og livssyn, at

eleverne må se livet som større end deres eget liv. Alle mennesker er ligeværdige og er derfor forpligtet i et fællesskab ved at være med til at værne om værdier, der bygger på respekt og tolerance. Livet leves gennem demokrati i et forpligtende fællesskab.”

I skoleåret 2003/04 havde skolen valgt to emner for sin selvevaluering:

- skolens PR og
- de ansattes brug af IKT

Hertil skrev ministeriet:

Det fremgår ikke af skolens materiale, at der er nogen sammenhæng mellem skolens selvevaluering for 2003/04 og dens værdigrundlag. Det er heller ikke muligt for ministeriet at se nogen sammenhæng. Ministeriet anmoder skolens bestyrelse om fremover at være opmærksom på, at den årlige selvevaluering sker på baggrund af skolens værdigrundlag.

Denne skole er medregnet blandt de 18 skoler, der har planlagt og gennemført en selvevaluering.

Der er flere skoler, som har indsendt materiale, der vidner om en omfattende evalueringsindsats, som må have taget megen tid, og som peger frem mod udvikling af skolen. I nogle tilfælde er selvevalueringen et enkelt led blandt flere nye initiativer, der omhandler det samme område, som skolen ønsker at ændre.

For at eventuelt interesserede kan søge yderligere oplysninger herom ved at henvende sig til skolerne, gøres her den undtagelse at nævne fire skoler ved navn. Disse skoler har på hver deres måde gennemført en selvevaluering, som måske kan inspirere andre:

Sejergaardsskolen
 Baunehøj Efterskole
 Gerlev Idrætshøjskole
 Linieskolen

Offentliggørelse af selvevalueringen

Den form, selvevalueringen har på de fleste frie kostskoler, medfører, at der ikke er krav om, at den offentliggøres på skolernes hjemmesider. Selvevalueringen skal blot være på skolen og kunne udleveres, hvis nogen beder om det.

Alligevel har de fleste skoler lagt selvevalueringen på hjemmesiden.

I flere tilfælde bekræfter selvevalueringen skolen i, at den arbejder på den rigtige måde. Selvevalueringen kan derfor ses som en del af skolens oplysning og markedsføring over for kommende elever. Men der er også eksempler på selvevalueringer på nettet, som ikke er entydigt positive. I

de tilfælde angiver skolen, hvordan den som en konsekvens af evalueringen vil ændre sin praksis.

Revisors tilsyn

Revisors arbejde på frie kostskoler omfatter et tilsyn med skolens selvevaluering.

I forbindelse med skolens årsregnskab skal revisor udforme et revisionsprotokollat, hvori der indgår en revisortjekliste. Heri findes en række spørgsmål, som revisor skal besvare.

Revisortjeklisten indeholder bl.a. følgende spørgsmål:

1. Har skolen en evalueringsplan i henhold til lovens § 17, stk. 1?
2. Har skolen foretaget en evaluering i løbet af året i henhold til lovens § 17, stk. 1?

Hvis bevarelsen heraf giver anledning til bemærkninger, skal de fremgå af revisionsprotokollatet.

Ved ministeriets gennemgang af skolens regnskaber vil oplysningerne i revisortjeklisten og revisors bemærkninger ligge til grund for, om ministeriet skal skride ind over for skolen evt. med et pålæg om at gennemføre den årlige selvevaluering.

I forbindelse med tilsynet med de 25 skoler har ministeriet set nærmere på hvilke oplysninger om selvevaluering, der fremgår af revisortjeklisten fra de syv skoler, som ikke har gennemført en selvevaluering, der opfylder lovens minimumskrav.

I nedenstående skema sammenholdes revisorerne svar på de to spørgsmål i tjeklisterne med det materiale, som skolerne har indsendt i forbindelse med tilsynet. For overskuelighedens skyld indeholder skemaet ikke revisorerne bemærkninger, da de ikke ændrer ved det samlede billede.

Revisors oplysninger om selvevaluering sammenholdt med tilsynet

Skole	Revisors oplysninger	Tilsynets resultater	Konklusion	
1	2003	Sp. 1: Ja	Skolens første selvevaluering planlægges og gennemføres i 2005.	Revisors oplysninger er ikke korrekte.
		Sp. 2: Ja		
	2004	Sp. 1: Ja		
		Sp. 2: Ja		
2	2003	Sp. 1: Ja	Skolens bestyrelse har i 2004 lagt en plan for selvevalueringen og gennemført en selvevaluering. Ministeriet kan	For 2003 er revisors oplysninger ikke korrekte. For 2004 har revisor godkendt materiale, som
		Sp. 2: Nej		
	2004	Sp. 1: Ja		
		Sp. 2: Ja		

			ikke godkende den gennemførte selvevaluering.	ministeriet ikke kan godkende.
3	2003	Ikke krav om revisortjekliste i 2003 på denne skole.		Revisors oplysninger er ikke korrekte.
	2004	Sp. 1: Ja	Skolens første selvevaluering planlægges og gennemføres i 2005.	
		Sp. 2: Ja		
4	2003	Sp. 1: Nej	Skolens første selvevaluering planlægges og gennemføres i 2005.	Revisors oplysninger er korrekte.
		Sp. 2: Nej		
	2004	Sp. 1: Nej		
		Sp. 2: Nej		
5	2003	Sp. 1: Nej	Bestyrelsen lægger en plan for selvevalueringen i 2004. Den gennemføres i 2005.	Revisors oplysninger er ikke korrekte.
		Sp. 2: Ja		
	2004	Sp. 1: Ja		
		Sp. 2: Ja		
6	2003	Sp. 1: Nej	Skolens bestyrelse lægger i 2004 en plan for selvevalueringen, som gennemføres samme år. Ministeriet kan ikke godkende hverken plan eller selvevaluering.	For 2003 er revisors oplysninger korrekte. For 2004 har revisor godkendt materiale, som ministeriet ikke kan godkende.
		Sp. 2: Nej		
	2004	Sp. 1: Ja		
		Sp. 2: Ja		
7	2003	Sp. 1: Nej	Skolens første selvevaluering planlægges og gennemføres i 2005.	Revisors oplysninger er korrekte.
		Sp. 2: Nej		
	2004	Sp. 1: Nej		
		Sp. 2: Nej		

I to tilfælde har revisor korrekt angivet, at skolen ikke har gennemført og planlagt en selvevaluering – skole nr. 4 og 7.

I to tilfælde har revisor godkendt materiale fra skolen, som ministeriet i forbindelse med tilsynet finder ikke opfylder lovens krav til selvevaluering – skole nr. 2 og 6.

I fire tilfælde er revisors oplysninger ikke korrekte – skole nr. 1, 2, 3 og 5.

På den baggrund kan det konkluderes, at revisors oplysninger ikke giver et retvisende billede af hvilke skoler, der har planlagt og gennemført den årlige selvevaluering.

Konklusion vedrørende selvevaluering

Samlet set kan der ud fra de 25 tilsynssager konkluderes:

- at der er mange skoler, som endnu ikke gennemfører årlige selvevalueringer,

- at de fleste skoler offentliggør deres selvevalueringer på skolens hjemmeside, og
- at revisortjeklisten ikke giver et retvisende billede af, om skolerne har lagt en plan for og gennemført en årlig selvevaluering, der opfylder lovens mindstekrav.

6. Handleplan

Undersøgelsen viser, at mange skoler opfylder lovens bestemmelser om værdigrundlag og selvevaluering. På 10 af de medvirkende skoler havde ministeriet ingen eller kun ubetydelige bemærkninger til skolens materiale.

På de øvrige skoler har der vist sig tre hovedproblemer:

- at en del skoler har vedtaget formuleringer af deres værdigrundlag, som ministeriet ikke kan acceptere er et værdigrundlag,
- at en del skoler, endnu ikke har gennemført årlige selvevalueringer, og
- at revisortjeklisten ikke giver et retvisende billede af, om skolerne har lagt en plan for og gennemført en årlig selvevaluering, der opfylder minimumskravene.

Ministeriet vil følge op på undersøgelsen ved at gennemføre følgende handleplan:

Rapporten om tilsynet udsendes i november 2005 i elektronisk form til alle frie kostskoler, skolernes revisorer, skoleforeningerne, Højskolebladet og bladet Efterskolen samt andre interesserede. Den offentliggøres på ministeriets hjemmeside. Rapporten kommer herved til at fremtræde som et ”hyrdebrev”, hvor der bl.a. sker en præcisering af reglerne. Den vil endvidere kunne virke som vejledning og inspiration.

Der afholdes et møde med skoleforeningerne, hvor rapportens resultater gennemgås, og hvor det drøftes, hvorledes foreningerne kan medvirke til at afhjælpe problemerne.

På førstkommande møder for bestyrelsesmedlemmer på frie kostskoler vil bestyrelsens ansvar omkring værdigrundlag og selvevaluering blive taget op.

Der sendes et brev til samtlige frie kostskoler med opfordring om at indsende skolens vedtagne værdigrundlag til ministeriet - også selvom skolen ikke står foran en vedtægtsændring. På den måde kan skolerne få en forhåndstilkendegivelse af, om ministeriet vil acceptere skolens forslag. Det vil medføre en lettere sagsbehandling i forbindelse med ændringer af andre dele af vedtægterne.

Fremover vil tilsyn med enkeltskoler - uanset tilsynets emne – få som fast punkt, at skolen skal indsende sin seneste selvevaluering og bestyrelsens plan herfor.

Der afholdes et møde med skoleformens revisorer i 2006.